

# СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

## 1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

<b>Повна назва навчальної дисципліни</b>	Основи анатомії людини
<b>Повна офіційна назва закладу вищої освіти</b>	Сумський державний університет
<b>Повна назва структурного підрозділу</b>	Навчально-науковий медичний інститут. Кафедра фізичної терапії, ерготерапії та спортивної медицини
<b>Розробник(и)</b>	Бріжата Ірина Анатоліївна
<b>Рівень вищої освіти</b>	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
<b>Семестр вивчення навчальної дисципліни</b>	18 тижнів протягом 1-го семестру
<b>Обсяг навчальної дисципліни</b>	Обсяг становить 5 кред. ЄКТС, 150 год. Для денної форми навчання 90 год. становить контактна робота з викладачем (36 год. лекцій, 54 год. практичних занять), 60 год. становить самостійна робота.
<b>Мова викладання</b>	Українська

## 2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

<b>Статус дисципліни</b>	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Фізична терапія"
<b>Передумови для вивчення дисципліни</b>	Передумови для вивчення відсутні
<b>Додаткові умови</b>	Додаткові умови відсутні
<b>Обмеження</b>	Обмеження відсутні

## 3. Мета навчальної дисципліни

Формування освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема: аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції; розуміти та пояснювати медичні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії.

## 4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Предмет анатомії

1. Анатомія як наука. Історичні відомості. Мета, задачі, методи дослідження в анатомії. 2. Основна анатомічна термінологія. 3. Організм і його цілісність. Поняття про орган, системи органів.

<p>Тема 2 Основи гістології.</p> <p>1. Тканини. Їх класифікація. 2. Епітеліальна тканина, розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 3. Опорно-трофічні тканини, розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 4. М'язова тканина. Розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 5. Нервова тканина. Класифікація нейронів.</p>
<p>Тема 3 Апарат руху та опори. Система скелета. Сполучення кісток.</p> <p>1. Функції ОРА. 2. Кістка як орган. Будова, ріст, розвиток. Класифікація кісток. 3. Сполучення кісток. 1. Класифікація сполучень кісток. Безперервні сполучення (волокнисте сполучення: синдесмоз, шви, вклинення, сінхондроз, сіностоз). Переривчасті сполучення (складові елементи суглоба: суглобові поверхні, суглобова порожнина, суглобова капсула, зв'язки). Рухи в суглобах. Елементи руху. Класифікація суглобів за формою. 2. Сполучення черепа. 3. Сполучення хребтового стовпа. 4. Сполучення верхньої кінцівки. 5. Сполучення нижньої кінцівки.</p>
<p>Тема 4 Осьовий скелет людини. Хребетний стовп. Грудна клітка.</p> <p>1. Хребтовий стовп. Загальна будова хребця. Особливості будови хребців різних відділів. 2. Скелет грудної клітки. Ребра. Грудина. Форма грудної клітки.</p>
<p>Тема 5 Осьвий скелет людини. Кістки лицевого і мозкового відділів черепа.</p> <p>1. Відділи черепа. 2. Кістки лицевого і мозкового відділів черепа. 3. Череп у цілому (мозковий череп, вісцеральний череп). Вікові зміни черепа. Статеві відмінності черепа.</p>
<p>Тема 6 Скелет кінцівок.</p> <p>1. Скелет верхньої кінцівки (пояс верхньої кінцівки, вільна верхня кінцівка). 2. Скелет нижньої кінцівки (тазовий пояс, вільна частина нижньої кінцівки).</p>
<p>Тема 7 Основи міології.</p> <p>Загальна міологія. Види рухів. Види м'язової тканини. Будова м'язового волокна. Допоміжні структури м'язів (фасція, піхви сухожилків, синовіальні сумки). Функція м'язів. Класифікація м'язів за різними ознаками. Ембріогенез скелетних м'язів.</p>
<p>Тема 8 М'язи тулуба. Будова, функція, іннервація. М'язи шиї, голови. Будова, функція, іннервація.</p> <p>1. Поверхневі м'язи спини. 2. Глибокі м'язи спини. Фасції спини. 3. М'язи передньої ділянки грудної клітки. 4. Діафрагма. Будова. Функції. 5. Фасції грудної клітки. 6. М'язи живота. Фасції живота. Пахвинний канал. 7. М'язи голови: м'язи лиця, жувальні м'язи. Фасції голови. 8. М'язи шиї: поверхневі, глибокі. 9. Шийна фасція. 10. Біомеханіка рухів тулуба і голови.</p>
<p>Тема 9 М'язи кінцівок. Будова, функція, іннервація.</p> <p>1. М'язи плечового пояса: дельтоподібний, надосний, малий круглий, великий круглий, підлопатковий м'язи. 2. М'язи плеча (передній, задній відділ). 3. М'язи передпліччя (передній відділ – м'язи згиначі, задній – розгиначі). Поверхневі і глибокі м'язи. 4. М'язи кисті. Бічна (м'язи підвищення великого пальця), присередня (м'язи підвищення мізинця), середня групи. 5. М'язи поясу нижньої кінцівки. 6. М'язи стегна: передній, задній, присередній відділи. 7. М'язи гомілки: переднього, бічного, заднього відділів. 8. М'язи стопи (тильні, підошовні).</p>

Тема 10 Основи спланхнології. Будова органів системи травлення.

1. Функції травної системи. 2. Порожнина рота. Розташування, будова. Присінок рота. Зуби. Власне порожнина рота. Язик. Слинні залози. 3. Глотка. Розташування, будова. М'язи глотки, функція. 4. Стравохід. Розташування, будова стінки, топографічна анатомія, функція. 5. Шлунок. Розташування, будова. Стінка шлунка. Топографічна анатомія. Іннервація. 6. Тонкий кишечник. Дванадцятипала кишка. Порожня кишка. Клубова кишка. 7. Товстий кишечник. Сліпа кишка. Ободова кишка. Пряма кишка. 8. Великі залози травної системи. Печінка. Підшлункова залоза. Будова і функції. 9. Черевна порожнина. Очеревина. Малий і великий чепці (omentum minus et minus). Кістковий мозок. Селезінка.

Тема 11 Будова органів системи дихання.

1. Види дихання. Фази дихального процесу. 2. Порожнина носа. Будова, функції. 3. Гортань. Хрящі гортані. М'язи гортані. Порожнина гортані. 4. Трахея. Будова, топографічна анатомія. 5. Бронхи. Розташування, будова стінки., розгалуження бронхів. 6. Легені. Розташування, поверхні, будова ацинуса. 7. Плевра (парієтальний і вісцеральний листок). 8. Середостіння.

Тема 12 Сечостатева система.

1. Розташування, будова, функції нирки. Структурно-функціональна одиниця нирки (нефрон). Будова ниркового тільця. 2. Топографічна анатомія нирок. 3. Сечовід. Сечовий міхур. Будова, топографічна анатомія. 4. Внутрішні чоловічі статеві органи. 5. Внутрішні жіночі статеві органи.

Тема 13 Ангіологія. Серцево-судинна система. Будова серця та судин.

1. Центральна і периферична частини серцево-судинної системи. 2. Будова стінок артерій, вен. 3. Схема кровообігу. 4. Кровообіг плода. 5. Навколосерцева сумка (осердя). 6. Будова серця. Відділи, стінка серця. Коронарний кровообіг. 7. Провідна система серця. 8. Топографічна анатомія серця. 9. Природжені вади серця.

Тема 14 Судини великого та малого кіл кровообігу. Лімфатична система.

1. Аорта (висхідна частина аорти, дуга аорти, плече – головний стовбур, загальна сонна артерія, низхідна частина аорти, грудна, черевна частини аорти, загальна клубова артерія). 2. Пахвова артерія. 3. Плечова артерія і її гілки: глибока артерія плеча, верхня та нижня ліктюві побічні артерії. 4. Променева і ліктюва артерії. 5. Артерії кисті, пальців. 6. Зовнішня клубова артерія. 7. Стегнова артерія і її гілки. Підколінна артерія її гілки. Легеневе коло кровообігу. 1. Судини малого кола кровообігу. Легеневий стовбур, мікроциркуляторне русло легень, легеневі вени. 1. Система верхньої порожнистої вени. Верхня порожниста вена. Непарна і півнепарна вени. Плечово-головна вена. Внутрішня яремна вена. Лімфатична система. 1. Елементи лімфатичної системи. 2. Лімфатичні капіляри. 3. Лімфатичні судини. 4. Грудна протока та права лімфатична протока. 5. Органи кровотворення. 2. Вени верхньої кінцівки. Підключична вена. Головна вена. Основна вена. Середина вена ліктя. 3. Система нижньої порожнистої вени. Нижня порожниста вена. Пристінкові вени. Вісцеральні вени. 4. Система ворітної вени печінки. 5. Вени тазового пояса та органів малого таза. 6. Вени нижньої кінцівки. Велика й мала підшкірні вени. Глибокі вени стопи й гомілки. Загальна характеристика будови залоз внутрішньої секреції.

<p>Тема 15 Центральна нервова система. Спинний мозок</p> <p>1. Розвиток нервової системи. Структурно-функціональна одиниця нервової системи. Філогенез нервової системи. Загальна будова нервової системи. 2. Розташування спинного мозку. Будова. Біла речовина спинного мозку. Сіра речовина спинного мозку</p>
<p>Тема 16 Головний мозок.</p> <p>1. Значення. Онтогенез. Розміщення. Частина головного мозку: стовбур головного мозку – довгастий мозок, міст і середній мозок; мозочок; передній мозок. 2. Будова довгастого мозку. Функції. 3. Міст. Будова. Функції. 4. Мозочок. Розташування, будова, ядра, ніжки мозочка. Функції. 5. Четвертий (IV) шлуночок. Ромбоподібна ямка, ядра. 6. Середній мозок. Покрив середнього мозку. Ніжки мозку. Водопровід середнього мозку. Ядра середнього мозку. 7. Передній мозок. Проміжний мозок (таламус, метаталамус, епіталамус, гіпоталамус), третій шлуночок. 8. Кінцевий мозок. Півкулі великого мозку. Кора великого мозку. Біла речовина півкуль та основні ядра великого мозку. Бічні шлуночки. 9. Оболонки мозку.</p>
<p>Тема 17 Периферична нервова система. Спинномозкові нерви. Черепні нерви.</p> <p>1. Загальна будова периферичної нервової системи. Периферична нервова система. Спинномозкові нерви. 1. Загальна будова периферичної нервової системи. 2. Спинномозкові нерви (СМН). Будова СМН. Задні гілки СМН. Передні гілки СМН. Шийне сплетення. Плечове сплетення. Попереково-крижове сплетення. 3. Міжреберні нерви. Будова, функції. 4. Черепні нерви. Будова, функції.</p>
<p>Тема 18 Органи чуття</p> <p>1. Поняття про органи чуття. Класифікація рецепторів. Поняття про аналізатор. 2. Орган зору (око). Складові частини. Очне яблуко. Оболонки (волокниста, судинна, внутрішня оболонки). Світлозаломлюючі середовища очного яблука (кришталік, склисте тіло, склиста волога передньої і задньої камер ока). Додаткові структури ока (повіки, кон'юнктива, слезовий апарат, зовнішні м'язи очного яблука). Шляхи зорового аналізатора. Занести результати в робочий зошит</p>

## 5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Вміти пояснити зв'язок між будовою та функціями основних систем людського організму враховуючи сучасні науково-доказові дані
РН2	Уміти аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.

## 6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.  
Для спеціальності 227 Терапія та реабілітація:

ПР4	Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.
ПР12	Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

## 7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

СН1	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
-----	---

## 8. Види навчальних занять

<b>Тема 1. Предмет анатомії</b>
Лк1 "Предмет анатомії." (денна) Анатомія як наука. Історичні відомості. Мета, задачі, методи дослідження в анатомії. 2. Основна анатомічна термінологія. 3. Організм і його цілісність. Поняття про орган, системи органів. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.
<b>Тема 2. Основи гістології.</b>
Лк2 "Основи гістології." (денна) Тканини. Їх класифікація. 2. Епітеліальна тканина, розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 3. Опорно-трофічні тканини, розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 4. М'язова тканина. Розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 5. Нервова тканина. Класифікація нейронів. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.
Пр1 "Основи гістології." (денна) Тканини. Їх класифікація. 2. Епітеліальна тканина, розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 3. Опорно-трофічні тканини, розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 4. М'язова тканина. Розвиток, класифікація, будова, функції, положення в організмі. 5. Нервова тканина. Класифікація нейронів. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.
<b>Тема 3. Апарат руху та опори. Система скелета. Сполучення кісток.</b>
Лк3 "Апарат руху та опори. Система скелета." (денна) Функції ОРА. 2. Кістка як орган. Будова, ріст, розвиток. Класифікація кісток. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація. Робота у віртуальній лабораторії СумДУ.
Пр2 "Сполучення кісток." (денна) Лк6 "Сполучення кісток." (денна) 1. Класифікація сполучень кісток. Безперервні сполучення (волокнисте сполучення: синдесмоз, шви, вклинення, сінхдроз, сінностоз). Переривчасті сполучення (складові елементи суглоба: суглобові поверхні, суглобова порожнина, суглобова капсула, зв'язки). Рухи в суглобах. Елементи руху. Класифікація суглобів за формою. 2. Сполучення черепа. 3. Сполучення хребтового стовпа. 4. Сполучення верхньої кінцівки. 5. Сполучення нижньої кінцівки. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.
<b>Тема 4. Осьовий скелет людини. Хребетний стовп. Грудна клітка.</b>

<p>Лк4 "Осьовий скелет людини. Хребетний стовп. Грудна клітка." (денна)</p> <p>1. Хребтовий стовп. Загальна будова хребця. Особливості будови хребців різних відділів. 2. Скелет грудної клітки. Ребра. Грудина. Форма грудної клітки.</p>
<p>Пр3 "Хребетний стовп." (денна)</p> <p>1. Кістки хребта. Хребтовий стовп. 2. Скелет грудної клітки. Ребра. Грудина. Форма грудної клітки. Ембріогенез кісток грудної клітки. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.</p>
<p><b>Тема 5. Осьвий скелет людини. Кістки лицевого і мозкового відділів черепа.</b></p>
<p>Лк5 "Кістки лицевого і мозкового відділу черепа." (денна)</p> <p>1. Відділи черепа. 2. Кістки черепа. 3. Череп у цілому (мозковий череп, вісцеральний череп). Вікові зміни черепа. Статеві відмінності черепа. Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.</p>
<p>Пр4 "Кістки лицевого і мозкового відділу черепа." (денна)</p> <p>Череп. Відділи черепа. Еволюція. 2. Кістки черепа (потилична, клиноподібна, скронева, тім'яна, лобова, решітчаста, слъзова, носова кістки, нижня носова раковини, леміш, верхня щелепа, піднебінна і вилична кістки, нижня щелепа, під'язикова кістка). 3. Череп у цілому (мозковий череп, вісцеральний череп). Вікові зміни черепа. Статеві відмінності черепа. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.</p>
<p><b>Тема 6. Скелет кінцівок.</b></p>
<p>Лк6 "Скелет кінцівок." (денна)</p> <p>1. Скелет верхньої кінцівки. 2. Скелет нижньої кінцівки. Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.</p>
<p>Пр5 "Скелет пояса верхньої кінцівки." (денна)</p> <p>Кістки пояса верхньої кінцівки (лопатка, ключиця). Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.</p>
<p>Пр6 "Скелет вільної верхньої кінцівки" (денна)</p> <p>Кістки вільної верхньої кінцівки (плече, передпліччя, кисть). Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.</p>
<p>Пр7 "Скелет пояса нижньої кінцівки." (денна)</p> <p>Кістки пояса нижньої кінцівки (тазові кістки). Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.</p>
<p>Пр8 "Кістки вільної нижньої кінцівки" (денна)</p> <p>Кістки вільної нижньої кінцівки (стегно, гомілка, стопа). Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.</p>
<p><b>Тема 7. Основи міології.</b></p>

Лк7 "Основи міології." (денна)

1. Загальна міологія. Види рухів. Види м'язової тканини. Будова м'язового волокна. М'яз-як орган, його будова. Структури м'язів (фасція, піхви сухожилків, синовіальні сумки). Функція м'язів. Класифікація м'язів за різними ознаками. Ембріогенез скелетних м'язів. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр9 "М'яз - як орган." (денна)

1. Загальна міологія. Види рухів. Види м'язової тканини. Будова м'язового волокна. Допоміжні структури м'язів (фасція, піхви сухожилків, синовіальні сумки). Функція м'язів. Класифікація м'язів за різними ознаками. Ембріогенез скелетних м'язів. Занести результати в робочий зошит. Реферат за обраною темою (підготовка та презентація) Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

**Тема 8. М'язи тулуба. Будова, функція, іннервація. М'язи шиї, голови. Будова, функція, іннервація.**

Лк8 "М'язи тулуба. Будова, функція, іннервація. М'язи шиї, голови. Будова, функція, іннервація." (денна)

1. Поверхневі м'язи спини. 2. Глибокі м'язи спини. Фасції спини. 3. М'язи передньої ділянки грудної клітки. Фасції грудної клітки. 4. Діафрагма. Будова. Функції. 5. М'язи живота. Фасції живота. Пахвинний канал. 6. М'язи голови: м'язи лиця, жувальні м'язи. 7. Фасції голови. 8. М'язи шиї: поверхневі, глибокі. Шийна фасція. 9. Біомеханіка рухів тулуба і голови. Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр10 "М'язи спини. Будова, функція, іннервація." (денна)

1. Поверхневі м'язи спини. 2. Глибокі м'язи спини. Фасції спини. 3. Початок та прикріплення м'язів. Занести результати в робочий зошит. Виконання ситуативних вправ Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

Пр11 "М'язи грудей та живота. Будова, функція, іннервація" (денна)

1. М'язи передньої ділянки грудної клітки. 2. Діафрагма. Будова. Функції. 3. Фасції грудної клітки. 4. М'язи живота. Фасції живота. Пахвинний канал. 5. Початок та прикріплення м'язів. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

Пр12 "М'язи шиї та голови. Будова, функція, іннервація." (денна)

1. М'язи голови: м'язи лиця, жувальні м'язи. 2. Фасції голови. 3. М'язи шиї: поверхневі, глибокі. 4. Топографічна анатомія шиї. 5. Шийна фасція. 6. Початок та прикріплення м'язів. 7. Біомеханіка рухів тулуба і голови. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

**Тема 9. М'язи кінцівок. Будова, функція, іннервація.**

Лк9 "М'язи верхньої та нижньої кінцівок. Будова, функція, іннервація." (денна)

М'язи верхньої кінцівки. 1. М'язи плечового пояса: дельтоподібний, надосний, малий круглий, великий круглий, підлопатковий м'язи. 2. М'язи плеча. 3. М'язи передпліччя. Поверхневі і глибокі м'язи. 4. М'язи кисті. М'язи нижньої кінцівки. 1. М'язи поясу нижньої кінцівки. 2. М'язи стегна. 3. М'язи гомілки. 4. М'язи стопи (тильні, підошвові). Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр13 "М'язи пояса верхньої кінцівки." (денна)

М'язи верхньої кінцівки. 1. М'язи плечового пояса: дельтоподібний, надосний, малий круглий, великий круглий, підлопатковий м'язи. 2. Початок м'язів і прикріплення. Занести результати в робочий зошит. Розв'язування ситуаційних задач Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

Пр14 "М'язи вільної верхньої кінцівки." (денна)

М'язи вільної верхньої кінцівки. 1. М'язи плеча (передній, задній відділ). 2. М'язи передпліччя (передній відділ – м'язи згиначі, задній – розгиначі). Поверхневі і глибокі м'язи. 3. М'язи кисті. Бічна (м'язи підвищення великого пальця), присередня (м'язи підвищення мізинця), середня групи. 4. Топографічна анатомія м'язів верхньої кінцівки. Початок м'язів і прикріплення. Розв'язування ситуаційних задач. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

Пр15 "М'язи пояса нижньої кінцівки." (денна)

М'язи пояса нижньої кінцівки. 1. Будова, функція, іннервація. 2. Початок м'язів і прикріплення. Занести результати в робочий зошит. Розв'язування ситуаційних задач Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

Пр16 "М'язи вільної нижньої кінцівки." (денна)

1. М'язи стегна: передній, задній, присередній відділи. 2. М'язи гомілки: переднього, бічного, заднього відділів. 3. М'язи стопи (тильні, підошвові). 4. Топографічна анатомія м'язів нижньої кінцівки. 5. Початок м'язів і прикріплення. Занести результати в робочий зошит. Тестування через платформу МІХ.

## **Тема 10. Основи спланхнології. Будова органів системи травлення.**

Лк10 "Будова органів системи травлення." (денна)

1. Будова та функції травної системи. 2. Порожнина рота. Присінок рота. Власне порожнина рота. 3. Глотка. 4. Стравохід, будова стінки. 5. Шлунок. 6. Тонкий кишечник. Дванадцятипала кишка. Порожня кишка. Клубова кишка. 7. Товстий кишечник. Сліпа кишка. Ободова кишка. Пряма кишка. 8. Великі залози травної системи. Печінка. Підшлункова залоза. 9. Черевна порожнина. Очеревина. Селезінка. Перегляд фільму Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.



Пр17 "Будова органів системи травлення." (денна)

1. Функції травної системи. 2. Порожнина рота. Розташування, будова. Присінок рота. Зуби. Власне порожнина рота. Язик. Слинні залози. 3. Глотка. Розташування, будова. М'язи глотки, функція. 4. Стравохід. Розташування, будова стінки, топографічна анатомія, функція. 5. Шлунок. Розташування, будова. Стінка шлунка. Топографічна анатомія. Іннервація. 6. Тонкий кишечник. Дванадцятипала кишка. Порожня кишка. Клубова кишка. 7. Товстий кишечник. Сліпа кишка. Ободова кишка. Пряма кишка. 8. Великі залози травної системи. Печінка. Підшлункова залоза. Будова і функції. 9. Черевна порожнина. Очеревина. Селезінка. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

### **Тема 11. Будова органів системи дихання.**

Лк11 "Будова органів системи дихання." (денна)

1. Види дихання. Фази дихального процесу. 2. Порожнина носа. Будова, функції. 3. Гортань. Хрящі гортані. М'язи гортані. Порожнина гортані. 4. Трахея. Будова, топографічна анатомія. 5. Бронхи. Розташування, будова стінки., розгалуження бронхів. 6. Легені. Розташування, поверхні, будова ацинуса. 7. Плевра (парієтальний і вісцеральний листок). 8. Середостіння. Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр18 "Будова органів системи дихання." (денна)

1. Види дихання. Фази дихального процесу. 2. Порожнина носа. Будова, функції. 3. Гортань. Хрящі гортані. М'язи гортані. Порожнина гортані. 4. Трахея. Будова, топографічна анатомія. 5. Бронхи. Розташування, будова стінки., розгалуження бронхів. 6. Легені. Розташування, поверхні, будова ацинуса. 7. Плевра (парієтальний і вісцеральний листок). 8. Середостіння. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

### **Тема 12. Сечостатева система.**

Лк12 "Сечостатева система." (денна)

1. Розташування, будова, функції нирки. Структурно-функціональна одиниця нирки (нефрон). Будова ниркового тільця. 2. Топографічна анатомія нирок. 3. Кровопостачання нирок. 4. Сечовід. 5. Сечовий міхур. Внутрішні статеві органи. фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр19 "Органи сечовидільної системи, будова. Внутрішні статеві органи." (денна)

1. Розташування, будова, функції нирки. Структурно-функціональна одиниця нирки (нефрон). Будова ниркового тільця. 2. Топографічна анатомія нирок. 3. Кровопостачання нирок. 4. Сечовід. Сечовий міхур. Внутрішні статеві органи. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

### **Тема 13. Ангіологія. Серцево-судинна система. Будова серця та судин.**

Лк13 "Серцево-судинна система. Будова серця." (денна)

1. Центральна і периферична частини серцево-судинної системи. 2. Будова стінок артерій, вен. 3. Схема кровообігу. 4. Кровообіг плода. 5. Навколосерцева сумка (осердя). 6. Будова серця. Відділи, стінка серця. Коронарний кровообіг. 7. Провідна система серця. Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр20 "Будова серця." (денна)

1. Центральна і периферична частини серцево-судинної системи. 2. Будова стінок артерій, вен. 3. Схема кровообігу. 4. Кровообіг плода. 5. Навколосерцева сумка (осердя). 6. Будова серця. Відділи, стінка серця. Коронарний кровообіг. 7. Провідна система серця. 8. Топографічна анатомія серця. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

#### **Тема 14. Судини великого та малого кіл кровообігу. Лімфатична система.**

Лк14 "Судини великого та малого кіл кровообігу." (денна)

1. Аорта (висхідна частина аорти, дуга аорти, плече – головний стовбур, загальна сонна артерія, низхідна частина аорти, грудна, черевна частини аорти, загальна клубова артерія). 2. Пахвова артерія. 3. Плечова артерія і її гілки: глибока артерія плеча, верхня та нижня ліктьові побічні артерії. 4. Променева і ліктьова артерії. 5. Артерії кисті, пальців. 6. Зовнішня клубова артерія. 7. Стегнова артерія і її гілки. Підколінна артерія її гілки. Легеневе коло кровообігу. 1. Судини малого кола кровообігу. Легеневий стовбур, мікроциркуляторне русло легень, легеневі вени. 1. Система верхньої порожнистої вени. Верхня порожниста вена. Непарна і півнепарна вени. Плечово-головна вена. Внутрішня яремна вена. Лімфатична система. 1. Елементи лімфатичної системи. 2. Лімфатичні капіляри. 3. Лімфатичні судини. 4. Грудна протока та права лімфатична протока. 5. Органи кровотворення. 2. Вени верхньої кінцівки. Підключична вена. Головна вена. Основна вена. Середина вена ліктя. 3. Система нижньої порожнистої вени. Нижня порожниста вена. Пристінкові вени. Вісцеральні вени. 4. Система ворітної вени печінки. 5. Вени тазового пояса та органів малого таза. 6. Вени нижньої кінцівки. Велика й мала підшкірні вени. Глибокі вени стопи й гомілки. Залози внутрішньої секреції. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр21 "Артерії великого та малого кіл кровообігу." (денна)

1. Аорта (висхідна частина аорти, дуга аорти, плече – головний стовбур, загальна сонна артерія, низхідна частина аорти, грудна, черевна частини аорти, загальна клубова артерія). 2. Пахвова артерія. 3. Плечова артерія і її гілки: глибока артерія плеча, верхня та нижня ліктьові побічні артерії. 4. Променева і ліктьова артерії. 5. Артерії кисті, пальців. 6. Зовнішня клубова артерія. 7. Стегнова артерія і її гілки. Підколінна артерія її гілки. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

Пр22 "Вени великого та малого кіл кровообігу. Лімфатична система." (денна)

1. Система верхньої порожнистої вени. Верхня порожниста вена. Непарна і півнепарна вени. Плечово-головна вена. Внутрішня яремна вена. 2. Вени верхньої кінцівки. Підключична вена. Головна вена. Основна вена. Серединна вена ліктя. 3. Система нижньої порожнистої вени. Нижня порожниста вена. Пристінкові вени. Вісцеральні вени. 4. Система ворітної вени печінки. 5. Вени тазового пояса та органів малого таза. 6. Вени нижньої кінцівки. Велика й мала підшкірні вени. Глибокі вени стопи й гомілки. Лімфатична система. 1. Елементи лімфатичної системи. 2. Лімфатичні капіляри. 3. Лімфатичні судини. 4. 5. Грудна протока та права лімфатична протока. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

Пр23 "Залози внутрішньої секреції." (денна)

1. Загальна характеристика будови залоз внутрішньої секреції. 2. Щитоподібна залоза. Розташування, будова, функції. 3. Прищитоподібні залози. Розташування, будова, функції. 4. Загрудинна залоза. Розташування, будова, функції. 5. Гіпофіз, шишкоподібна залоза. Розташування, будова, функції. 6. Надниркова залоза. Розташування, будова, функції. 7. Ендокринна частина підшлункової залози, хромафінні клубочки. Розташування, будова, функції. 8. Внутрішньо-секреторна частина статевих залоз. 9. Біологічні властивості статевих гормонів. Занести результати в робочий зошит. Реферат за обраною темою (підготовка та презентація) Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

### **Тема 15. Центральна нервова система. Спинний мозок**

Лк15 "Центральна нервова система. Спинний мозок." (денна)

1. Розвиток нервової системи. Структурно-функціональна одиниця нервової системи. Загальна будова нервової системи. 2. Розташування спинного мозку. Будова. Біла речовина спинного мозку. Сіра речовина спинного мозку. Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр24 "Спинний мозок." (денна)

1. Розвиток нервової системи. Структурно-функціональна одиниця нервової системи. Загальна будова нервової системи. 2. Розташування спинного мозку. Будова. Біла речовина спинного мозку. Сіра речовина спинного мозку. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

### **Тема 16. Головний мозок.**

Лк16 "Головний мозок" (денна)

1. Значення. Онтогенез. Розміщення. Частина головного мозку: стовбур головного мозку – довгастий мозок, міст і середній мозок; мозочок; передній мозок. 2. Будова довгастого мозку. Функції. 3. Міст. Будова. Функції. 4. Мозочок. Розташування, будова, ядра, ніжки мозочка. Функції. 5. Четвертий (IV) шлуночок. Ромбоподібна ямка, ядра. 6. Середній мозок. Покрив середнього мозку. Ніжки мозку. Водопровід середнього мозку. Ядра середнього мозку. 7. Передній мозок. Проміжний мозок (таламус, метаталамус, епіталамус, гіпоталамус), третій шлуночок. 8. Кінцевий мозок. Півкулі великого мозку. Кора великого мозку. Біла речовина півкуль та основні ядра великого мозку. Бічні шлуночки. 9. Оболонки мозку. Перегляд фільму. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр25 "Головний мозок" (денна)

1. Значення. Онтогенез. Розміщення. Частина головного мозку: стовбур головного мозку – довгастий мозок, міст і середній мозок; мозочок; передній мозок. 2. Будова довгастого мозку. Функції. 3. Міст. Будова. Функції. 4. Мозочок. Розташування, будова, ядра, ніжки мозочка. Функції. 5. Четвертий (IV) шлуночок. Ромбоподібна ямка, ядра. 6. Середній мозок. Покрив середнього мозку. Ніжки мозку. Водопровід середнього мозку. Ядра середнього мозку. 7. Передній мозок. Проміжний мозок (таламус, метаталамус, епіталамус, гіпоталамус), третій шлуночок. 8. Кінцевий мозок. Півкулі великого мозку. Кора великого мозку. Біла речовина півкуль та основні ядра великого мозку. Бічні шлуночки. 9. Оболонки мозку. Занести результати в робочий зошит.

### **Тема 17. Периферична нервова система. Спинномозкові нерви. Черепні нерви.**

Лк17 "Загальна будова периферичної нервової системи." (денна)

1. Загальна будова периферичної нервової системи. 2. Спинномозкові нерви (СМН). Будова СМН. Задні гілки СМН. Передні гілки СМН. Шийне сплетення. Плечове сплетення. Попереково-крижове сплетення. 3. Міжреберні нерви. Черепні нерви. Будова, функції. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в режимі онлайн - мультимедійна презентація.

Пр26 "Спинномозкові нерви. Черепні нерви" (денна)

1. Загальна будова периферичної нервової системи. 2. Спинномозкові нерви (СМН). Будова СМН. Задні гілки СМН. Передні гілки СМН. Шийне сплетення. Плечове сплетення. Попереково-крижове сплетення. 3. Міжреберні нерви. 12 пар черепно-мозкових нервів. Місце виходу з мозку, місце виходу з черепа. Інєрвація. Чутливі, рухові, змішані. Занести результати в робочий зошит. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті.

### **Тема 18. Органи чуття**

Лк18 "Органи чуття" (денна)

Будова аналізатора. Орган зору. Додаткові структури ока. Орган слуху. Орган рівноваги. Орган смаку. Орган нюху.

Пр27 "Підготовка до підсумкового контролю" (денна)

Закріплення набутих знань у вертуальній лабораторії СумДУ.

## 9. Стратегія викладання та навчання

### 9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Електронне навчання
МН2	Лекційне навчання
МН3	Самостійне навчання
МН4	Практикоорієнтоване навчання

Навчальний процес здійснюється у таких формах: навчальні заняття (лекції та практичні заняття), самостійна робота студентів. Лекційні та практичні заняття з дисциплін проводяться в контексті системного підходу до формування фахової компетенції фізичного терапевта, ерготерапевта.

При вивченні дисципліни у студентів формуються такі soft skills як: ЗК.01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

### 9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Електронне навчання у системах (Zoom, MIX.sumdu.edu.ua)
НД2	Виконання ситуаційних завдань
НД3	Підготовка до практичних занять
НД4	Підготовка до підсумкового контролю

## 10. Методи та критерії оцінювання

### 10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$170 \leq RD \leq 200$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$140 \leq RD < 169$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$120 \leq RD < 139$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 119$

### 10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
--	----------------	----------------	-------------------

МФО1 Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань	У настановах розкриваються методи педагогічного контролю за професійною діяльністю здобувачів. Ефективність визначається дотриманням усіх етапів виконання практичних завдань. Результативністю сформованості необхідних практичних умінь і навичок залежить від рівня сформованості практичної компетентності.	Протягом усього періоду вивчення дисципліни	Консультування студентів
МФО2 Опитування та усні коментарі викладача за його результатами	Надає можливість виявити стан набутого студентами досвіду навчальної діяльності відповідно до поставлених цілей, з'ясувати передумови стану сформованості отриманих результатів, причини виникнення утруднень, скоригувати процес навчання, відстежити динаміку формування результатів навчання та спрогнозувати їх розвиток.	Протягом усього періоду вивчення дисципліни	За отриманими даними про результати навчання, на основі їх аналізу пропонується визначити оцінку як показник досягнень навчальної діяльності здобувачів
МФО3 Розв'язування ситуаційних завдань з Крок-1	Метод дозволяє залучити усіх учасників освітнього процесу до обговорення та обґрунтування власної думки. Оцінка набутих теоретичних знань із поточної теми.	впродовж вивчення дисципліни	Визначення рівня теоретичної підготовки з поточної теми.
МФО4 Підсумкове тестування	Метод ефективно перевіряє рівень засвоєння знань, умінь і навичок із навчальної дисципліни. Тестування дозволяє перевірити результати навчання по завершенню дисципліни.	На передостанньому занятті з дисципліни.	студент має надати 60% правильних відповідей, що є допуском до іспиту

### 10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Звіт за результатами виконання практичних робіт	Формує навички самостійної діяльності в студентів, спонукає до прагнення пошукового пізнання. Стимулює студентів до роботи з необхідною літературою, переводить процес навчання з рівня пасивного поглинання інформації на рівень активного її перетворення	Протягом усього періоду вивчення дисципліни	Проводиться на кожному занятті результат виконання НД впливає на комплексну оцінку за практичне заняття

МСО2 Підсумкове тестування	Метод ефективної перевірки рівня засвоєння знань, умінь і навичок із навчальної дисципліни. Тестування дозволяє перевірити результати навчання протягом циклу та визначити рівень знань по завершенню дисципліни.	Підсумкове комп'ютерне тестування по завершенню курсу (20 балів)	результат виконання НД впливає на комплексну оцінку з дисципліни
МСО3 Підсумковий контроль: екзамен	До складання іспиту допускаються здобувачі, які успішно засвоїли матеріал з дисципліни та підсумкове комп'ютерне тестування	Відповідно до розкладу	здобувач може отримати 80 балів за іспит. Мінімальна кількість балів, яку має отримати студент -48 балів

#### Контрольні заходи:

	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Можливість перекладання з метою підвищення оцінки
<b>1 семестр</b>	<b>200 балів</b>		
МСО1. Звіт за результатами виконання практичних робіт	<b>100</b>		
оформлення та захист практичних робіт за вимогами	100	60	Ні
МСО2. Підсумкове тестування	<b>20</b>		
тестові завдання на МІХ	20	12	Ні
МСО3. Підсумковий контроль: екзамен	<b>80</b>		
відповідь на питання білету	80	48	Ні

При засвоєнні навчального матеріалу здобувачу вищої освіти за кожне практичне заняття присвоюється максимум 5 бали. Наприкінці навчального семестру обраховується середнє арифметичне успішності здобувача. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати на практичних заняттях протягом навчального семестру – 100. Кількість балів студента вираховується за формулою: 100 помножити на середнє арифметичне та поділити на 10. Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність здобувача освіти - 100. Навчальний семестр завершується написанням комплексної тестової роботи. Опитувальник містить 40 питань, по 0,5 бали за кожне, максимальна кількість 20 балів. Іспит проводиться відповідно до розкладу наприкінці 1-го семестру в період екзаменаційної сесії. Екзаменаційні білети містять 4 теоретичні запитання з різноманітної тематики та охоплюють усі розділи навчальної дисципліни ( по 20 балів – за кожне питання ) максимальна кількість балів 80. Іспит зараховується студенту, якщо він набрав не менше 48 балів з 80. Заохочувальні бали додаються до оцінки з дисципліни за виконання індивідуального дослідницького проєкту (виступ на конференції - 5 балів, стендова доповідь на конференції -

4 бали, тези доповідей - 3 бали). Загальний бал з дисципліни не може перевищувати 200 балів.

## 11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

### 11.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди
ЗН2	Макети та муляжі (скелет людини, муляжі суглобів, муляжі органів)
ЗН3	Графічні засоби (малюнки)
ЗН4	Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання).
ЗН5	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани тощо)
ЗН6	Віртуальна лабораторія СумДУ

### 11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

<b>Основна література</b>	
1	Анатомія людини [Текст] : підручник : у 3-х т. Т.1 / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін та ін. ; за ред.: А. С. Головацького, В. Г. Черкасова. — 8-ме вид., доопрац. — Вінниця : Нова Книга, 2019. — 368 с. + Гриф МОН.
2	Анатомія людини [Текст] : підручник : у 3-х т. Т.2 / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін та ін. ; за ред.: В. Г. Черкасова, А. С. Головацького. — 7-ме вид., доопрац. — Вінниця : Нова Книга, 2019. — 456 с. + Гриф МОН.
3	Анатомія людини [Текст] : підручник : у 3-х т. Т.3 / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін та ін. ; за ред.: В. Г. Черкасова, А. С. Головацького. — 6-те вид., доопрац. — Вінниця : Нова Книга, 2019. — 376 с. + Гриф МОН.
4	Бріжата, І. А. 5065 Методичні вказівки до практичних занять із дисципліни "Основи анатомії людини" [Електронний ресурс] : для студ. спец. 227 "Фізична терапія, ерготерапія" денної форми навчання / І. А. Бріжата. — Суми : СумДУ, 2021. — 118 с.
5	Анатомія людини [Текст] : підручник : у 3-х т. Т.1 / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін та ін. ; за ред.: В. Г. Черкасова, А. С. Головацького. — 9-те вид., доопрац. — Вінниця : Нова Книга, 2022. — 368 с. + Гриф МОН.
<b>Допоміжна література</b>	
1	Неттер, Ф. Г. Атлас анатомії людини [Текст] = Atlas of Human Anatomy / Ф. Г. Неттер; наук. ред. перекл.: Л. Р. Матешук-Вацеба, І. Є. Герасимюк, В. В. Кривецький, О. Г. Попадинець. — двомовне вид.: перекл. 7-го англ. вид. — Київ : Медицина, 2020. — 736 с.
2	Мартіні, Ф. Анатомічний атлас людини [Текст] / Ф. Мартіні. — К. : Медицина, 2019. — 128 с.
3	Анатомія людини [Текст] : підручник: в 3-х т. Т. 1 / В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик, В. І. Лузін та ін. ; за ред. В. Г. Ковешнікова. — 2-ге вид., випр. і доп. — Львів : Магнолія 2006, 2021. — 324 с.